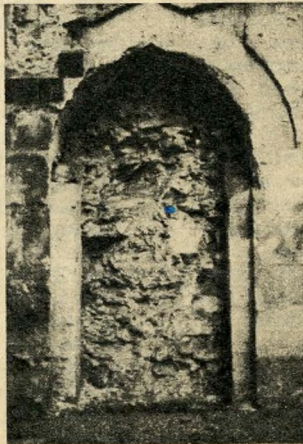

A BOMBA TÉR 1849/50-BEN, A FÖLDSZINTES LŐSZERRAKTÁRRAL (ANNA TEMPLOM)

TÖRÖK MECSET KAPUJA A KAPUCINUS TEMPLOM DÉLI OLDALÁN, AZ 1971. ÉVI FELTÁRÁSKOR

A Margit-hídtól a Lánchídig húzódó Víziváros nagy változáson megy át napjaikban. A metró és a HÉV föld alatti állomása a történelmi múltú városrész központjává teszi a Batthyány teret és környékét. Új évszázad története kezdődik a Duna alatt vezető útszakasz megnyi-

tásával. Amikor az újat köszöntjük, az emlékek felelevenítésével búcsúzunk a régitől.

A középkortól kezdve a Fő utca 5. számú ház helyén állott a vízmű, ahonnan ólomcsövekkel vezették a vizet a várba. Ezért lett ez a városrész többszöri ostrománál a leg-

A

Bomba tértől

a

metróig

elszántabb harcok színhelye. 1541-ben a törökök először a Vízivárost foglalták el, és hosszú évszázadokra berendezkedtek itt. A Margit-híd budai oldalán volt a budai pasák lakóháza, akik a Király-fürdő közelsége miatt kedvelték ezt a helyet.

1686. június 21-én már elhanyagolt épületek között emelt sáncok mögül kezdték meg az ostromot a brandenburgi és a magyar csapatok. A szeptember 2-i döntő rohamnál új fegyverrel, a szuronnyal támadtak. Érdekes megemlíteni, hogy Buda elfoglalása után igen sok török telepedett le itt, miután felvette a kereszténységet.

A régi karmelita kolostorból átalakított mecsetet a kapucinusok vették át. A mai Corvin téri templom déli falán végzett renoválás során, 1971 őszén került napvilágra a mecset török stílusú kapuja.

A vároldalba felvezető Jégverem utcát akkor még Ló-ösvénynek nevezték, s a Hunyadi János úti lépcsők alatt jégvermek húzódtak. A várnak a Duna felé eső oldalán halastavak voltak. 1490-ben Beatrix királyné egy ilyen halastóval ellátott házat ajándékozott Drágffy Bertalan-nak. Ez a hatalmas főúr volt az, aki Mátyás királyt kibékítette feleségével.

1792. június 2-án Ferenc király is a „Kapucinus” térre lovagolt a koronázási eskü letételére.

A XVIII. század története mindinkább a Batthyány térre sűrűsödik. A teret akkor még Felső-vásártérnek nevezték, és csak a katonai őrház felépítése óta (1820) hívták Bomba térnek, az ott felhalmozott bombák után. A szabadságharc idején készült kép is jól mutatja a tér közepén ezt a föld-

72510923

LOBOGÓ

1972 DEC 13

szintes épületet. Közéleben volt (a bíróság előtti Bolgár Elek téren) a „Három Nyúl Kaszárnya”, ahol egy Damjanich János nevű fiatal százados is katonáskodott. A szabadságharc idején Wysocki lengyel légiójának katonái is használták, 1849-ben kórháznak rendezték be.

Külön nevezetessége a Bomba térnek a „Fehér Kereszt” fogadó épülete. (A XIX. század végén Fischer-házként ismerték, s régen az „Elefánthoz” címzett fogadó volt a közelében.)

1751-ben Mária Terézia, 1786-ban II. József járt itt. A „Fehér Kereszt” termeiben tartották a bálokat (a környéken lakó gyertyaöntők szolgáltatták a világosságot), s 1783-ban színelőadás színhelye volt a fogadó. Ma a „Casanova” bár halk zenéje mellett szórakozik termében a fiatalok.

1803-ban a környékről kísérték be a hajdúk egy nemes urat, mivel a „parancs ellenére pipázott”. 1810-ben tűzvész, 1838-ban a nagy árvíz, 1849 májusában Hentzi császári tábornok ágyúit döntötték romokba a házakat. Mégis ezekhez a — megpróbáltatásokkal telt — hónapokhoz fűződnek a kerület legdicőségesebb napjai.

1849. május 4-én délelőtt a Fő utca fellobogózott házai között vonult be Óbuda felől Kmety ezredes hadosztálya. A Bomba téren sorakozott fel a 10. honvéd zászlóalj, és szuronyrohamával megkezdte Budavár ostromát. Valamennyi tiszt a csapatok élén vezette a rohamot a Lánchíd előtti vízműveket védő sáncok ellen. Az Anna-templom fala mellett — ahol ma a Kossuth-híd helyét jelző emlék-

tábla van — a pesti egyetemisták 9. számú hatfontos ütege lőtte a „palliszádokat”, és a Kapucinus-templom mellől, a mai Corvin térről, két „röppentyűs löveg” támogatta a rohamot.

A metró mozgólépcsője helyén akkor csatorna volt, amelyet a várból eltalált az osztrák tüzérség. Ezért a magyar tüzérek a „Fehér Kereszt” biztonságot nyújtó árkádjai alá vontatták be lőszeres kocsijukat. Egy puszkagolyó gellert kapott, és halálra sebezte a fiatal pénztáros kislányt, aki a kávéház ajtajából szemlélte az eseményeket. Ő volt a várostrom első hősi halottja.

A rohamozó két zászlóaljnak örök mementőt jelentett a Bomba téri fogadó neve. 1849 augusztusában, a világoi fegyverletétel után, az aradi „Fehér Kereszt” termeiben gyűjtötték össze azokat a honvédtiszteket, akiket ötnapos fogság után „császári és királyi közlegénynek” soroztak be.

A XIX. század második felében a háborúban kifáradt polgárság lassan építkezni kedett. Néhány ház ma is őrzi a múlt emlékeit, de az újjászülető Víziváros nap nap után fiatalodik. A Batthyány tér 1905 óta viseli az első magyar miniszterelnök nevét, mintegy emléket állítva a Bomba téren felsorakozott honvédeknek.

A századforduló idején, a téren felállított „Lifka-Bioscop” sátorban, lassan forgó képeivel, a mozi őse szórakoztatta a nézőket.

Mielőtt a visszaemlékezés lapjait lezárnánk, szólnunk kell a második világháború nehéz hónapjairól is, melynek vésterheitől nem menekült meg a Víziváros sem.

Egy régi (mindmáig kiadatlan) kézírásos naplót őrzök. Írója az 1944. október 10-től 1945. április 1-ig terjedő időszak eseményeit és élményeit örökítette meg. Ezekből a sorokból a történelem szól a polgárság megpróbáltatásairól, éhségről, bombázásokról, a téli árvízről, az italokat rekviráló nyilasok visszaéléseiről, a Duna-parton felhalmozott német lőszer felrobbanásáról, amelynek áldozatai a Farkasréti temető közös sírjában nyugszanak. Hű képet ad a háború borzalmaitól megundorodott magyar katonákról és az első szovjet katonák megjelenéséről a Batthyány téren (1945. február 12-én), akik az Anna-templomban „a víz erejétől, a helyéről elsodort padokat megfogták... és helyre rakták”.

A legérdekesebb fejezetben arról ír, hogy a „németek két nagy gépágyút állítottak föl, az egyiket a Batthyány téren, a plébánia kerítése sarkánál, Pest felé irányozva, és lőttek, mint az örültek”.

Most átalakul a gazdag történelmi múlt emlékeit őrző Batthyány tér és környéke. A főváros új életet adó érrendszerének föld alatti útvonala a magyar munkás és mérnök évtizedes küzdelmeire emlékezteti a Víziváros lakóit. Munkájuk éppoly hősie harc volt, mint a rohamozó honvédeké. A régi Bomba tér alatti metróállomás az alkotó szellem és munkáskéz teremtő erejével vezet a jövő útján. Csak rajtunk áll, hogy — évszázad elteltével — a késő nemzedék úgy emlékezzék majd rólunk, ahogyan mi is tisztelettel gondolunk az újért harcra indult elődökre.